

3. Жадин В.И Методика изучения донной фауны водоемов и экологии донных беспозвоночных // Жизнь пресных вод СССР. – Т. 4. – Вып. 1. – М.-Л.: Изд-во АН СССР, 1956. -
4. Определитель фауны Черного и Азовского морей. Т.3. Под. общим руководством Мордухай-Болтовского Ф.Д. - Киев: Наукова думка, 1972. - 340 с.

ОСНОВНІ АСПЕКТИ ВІДТВОРЕННЯ СТРАУСІВ У ПРИРОДІ ТА НА ФЕРМІ

Осадча Ю.В., Гученко В.В.

Національний університет біоресурсів і природокористування України

Страусівництво на сьогодні набуває все більшої популярності як серед птахівників-любителів так і серед фермерів-професіоналів, що займаються промисловим розведенням птиці. Актуальною проблемою рентабельного розведення страусів на фермах є їх низька плодючістю. Підвищення відтворювальної здатності страусів, зокрема селекційним шляхом, можливе лише за детального вивчення їх біологічних особливостей.

Виходячи з цього, метою нашої роботи було вивчення біологічних особливостей відтворення страусів у природі, можливість урахування цих особливостей при їх розведенні на фермах, у тому числі при формуванні сімей.

Результати досліджень. На початку відтворювального сезону декілька стад самців і самок об'єднуються. Після цього розпочинаються бійки самців з самцями, а самок з самками для визначення домінуючих особин, що є складовою природного відбору за можливість відтворюватися [10,12]. На наступному етапі домінуючий самець з домінуючою самкою створюють пару та відокремлюються від стада для пошуку гніздової території. В стаді розпочинається визначення нових домінуючих особин. Відокремлені від стада пари займають територію з радіусом приблизно 800 метрів, яку самець ретельно охороняє. До них можуть приєднуватись інші самки, які не знайшли самця для створення своєї пари. Загальна кількість самок в таких групах може коливатись від 2 до 5 голів, з яких одна завжди є домінуючою. Місце для гнізда обирає самець, як правило, посередині обраної території. Частіше він знаходить владину в землі та розширює її до 1,5–2,5 м за діаметром та до 20–25 см у глибину [16]. Протягом 20–30 діб домінуюча самка відкладає у гніздо 10–15, а решта самок – по 5–8 яєць [2,12]. Час від часу самки відвідують територію інших самців, паруються з ними та відкладають яйця в чужі гнізда [9]. У завершній кладці буває 16–36 яєць. Але страус може накрити своїм тілом і насиджувати не більше ніж 20 яєць. Тому домінуюча самка викочує за край гнізда зайві яйця, які, як правило, були знесені іншими самками [16]. Ці яйця не підпадають під насиджування, згодом псується або стають здобиччю хижаків.

Яйця насиджує домінуюча самка (протягом дня) та самець (уночі). Період насиджування яєць триває 6–7 тижнів, у тому числі заключний процес вилуплення страусенят – 4–5 діб. Є повідомлення [11,13], що батьки, з одного боку, допомагають страусенятам скоріше вивільнитися з продовбаних ними яєць, а з іншого – нібито проводять відбір найбільш життєздатних нащадків. Так, страусенята виводяться опушеними, зрячими, але не здатними пересуватись зразу ж після вилуплення. Тому батьки не чекають виведення страусенят з усіх яєць, а після вилуплення та обсищення перших, ведуть їх з гніздової території. Слабкі і нездатні до пересування страусенята, ще не вилуплені з яєць тощо, залишаються у гнізді і

становляться споживою хижаків. Це, безумовно, є ще однією складовою природного відбору. Страусенята, що залишили гніздо разом з батьками, під їх опікою вчаться добувати та споживати корм. Оперення у них спочатку жовте, жовтогаряче і кремове з коричневими плямами та чорними смужками на спині, а з 5-місячного віку набуває забарвлення дорослої птиці. У 16–18-місячному віці страусенята набувають живої маси та розмірів тіла дорослих страусів, а статевої зрілості – лише у 3–4-річному віці [14].

Розведення страусів в Україні на промисловій основі розпочате з 2003 року, коли в модельному господарстві ПрАТ “Агро-Союз” у селі Майське Синельниківського району Дніпропетровської області, в господарствах Миколаївської та деяких інших областей були створені страусові ферми [1,3].

Перед початком відтворювального сезону на фермах формують групи або сім'ї (гнізда) страусів, кожна з яких утримують на окремій огородженій ділянці із розрахунку 250 м² його площі на 1 дорослого страуса. Як правило, сім'ї формують з самця та 1–2 самок. Іноді батьківське стадо страусів розподіляють на групи, що складаються з 2–3 самців і 4–9 самок. Однак, утримання страусів сім'ями на окремій ділянці забезпечує значно кращу їх плодючість, ніж при груповому утриманні декількох самців і самок [6]. Безумовно, при утриманні страусів сім'ями враховуються їх особливості відтворення у природі, але лише частково. Самиця, як і у природі, ретельно оберігає свою гніздову ділянку і знесені самками яйця. Проте самки позбавлені можливості відвідувати гніздові ділянки інших самців та паруватись з ними. Це приводить до зниження заплідненості яєць, але є необхідною умовою утримання племінної птиці, нащадки якої повинні мати відоме походження за обома батьками. При відтворенні страусів на фермах не ураховується ще одна їх біологічна особливість. Так, у природі пари формуються з домінуючих самців і самок, де критерієм відбору та підбору є сила та агресивність особин. На фермі ж до самця підбирає одну або декількох самок людина за іншими критеріями. Цими критеріями зазвичай є індивідуальна несучість, плодючість, жива маса, м'ясна скороспілність, екстер'єр, вивід страусенят та виводимість яєць [7].

У природі страуси, як уже зазначено вище, проводять відбір знесених яєць перед тим як розпочати їх насиджування. В умовах ферми оцінку та відбір яєць для інкубації здійснює людина. Ознаками відбору є маса та форма яйця, забарвлення шкаралупи. Під час просвічування яєць враховують стан (розмір та положення) повітряної камери, приховані дефекти шкаралупи, положення та рухливість жовтка, наявність включень.

Для інкубації яєць страусів використовують спеціалізовані інкубатори, наприклад, вітчизняного (Інка), італійського (*Victoria*), британського (*Buckeye*) виробництва [5]. Процес інкубації страусових яєць триває у середньому 42 доби [5], у той час як перепелиних – 18 діб, курячих – 21, качок та індиків – 26–28, гусей – 28–30 діб [4].

В умовах ферми люди при проведенні штучної інкубації яєць намагаються допомогти вивестись з яєць якомога більшому числу страусенят (тоді як у природі страуси-батьки залишають у гнізді слабких страусенят). Однак, згідно з повідомленнями деяких авторів [8,15], страусенята, що вилупились з яєць за допомогою людини, мають понижено життєздатність та повільно ростуть. Питання стосовно доцільності вирощування таких страусенят для племінного використання на даний час є дискусійним.

Таким чином, відтворення у страусів має свої особливості та є складним процесом, що суттєво відрізняється від інших видів сільськогосподарської птиці як у біологічному, так і в етологічному аспектах. Тому при розведенні страусів на фермах необхідно враховувати особливості їх

відтворення у природі, що на сьогодні лише частково береться до уваги.

Література

1. Брузницький А. Проблемы и возможности первого этапа развития страусоводства в Украине / А. Брузницький // Промышленное страусоводство: Мат. II Междунар. конференции (Днепропетровск, 6–8 июля 2006 г.). – Днепропетровск, "Корпорация Агро-Союз", 2006. – С. 8–11.
2. Горбанчук Я. О. Страусы / Горбанчук Я. О.– К.: Кемра Center Украина, 2003. – 232 с.
3. Думиніка Ф.К. Агрофірма «Хлібодар» / Ф. К. Думиніка // Сучасне птахівництво. – 2005. – №7. – С. 20–21.
4. Инкубация яєць сільськогосподарської птиці : [методичний посібник / під ред. В. О. Бреславця]. – Харків, 2001. – 92 с.
5. Инкубация яиц сельскохозяйственной птицы: [методическое пособие] / М.Т.Тагиров, Н.В. Шомина, А.Б. Артеменко [и др.]. – Борки, 2009. – С. 52–54.
6. Мо'авія Мохаммад Афнан Альматарнех. Удосконалення технологічних прийомів виробництва та підготовки до інкубації яєць курей, качок і страусів: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. с.-г. наук. – Київ, 2009. – 20 с.
7. Сахацький М. І. Породи та кроси курей, які використовують для виробництва м'яса бройлерів / М. І. Сахацький // Сучасне птахівництво. – 2007. – № 5–6 (54–55). – С. 5–9.
8. Deeming D. C. Factors affecting hatchability during commercial incubation of ostrich (*Struthio camelus*) eggs / D. C. Deeming // British Poultry Science. – 1995. – Vol. 36. – P. 51–65.
9. Deeming D. C. Observations on the commercial production of ostrich (*Struthio camelus*) in the United Kingdom: Incubation / D.C. Deeming, L. Ayres, F.J. Ayres // The Veterinary Record. – 1993. – Vol. 132 (7). – P. 602–607.
10. Deeming D. C. Ostrich. Biology, breeding and diseases / D. C. Deeming. – United Kingdom : Manchester University, 1999. – 342 p.
11. Jarvis M. J. F. Some physical requirements for ostrich egg incubation / M. J. F. Jarvis, R. H. Keffen, C. Jarvis // Ostrich. – 1985. – Vol. 56. – P.42–51.
12. Kreibich A. Ostrich farm management/ A. Kreibich, M. Sommer. - Münster-Hiltrup: Landwirtschaftsverlag GmbH , 1995. – 296 p.
13. Lunling W. The primary stagy on the stability of caring eggs of African black ostrich / W. Lunling, Z. Yuanxing, Z. Wei // International conference on development of ostrich estate. – China, 2004. – P.10–15.
14. Narracott D. K. The world ostrich mare / D. K. Narracott // Proceeding of the world Congress. – Hengelo, Netherlands, 1996. – P. 98–122.
15. Schalkwyk S. J. Repeatability and phenotypic correlations for body weight and reproduction in commercial ostrich breeding pairs / S. J. Schalkwyk, S. W. P. Cloete // British Poultry Sci. – 1996. – Vol. 37. – P. 953–962.
16. The Ratite Encyclopedia. Ostrich. Emu: Rhea Ratite Records / [Editor Claire Drenowatz]. – Incorporated San Antonio, Texas, 1995. – 475 p.

ОРНИТОФАУНА ХВОЙНИХ ЛІСІВ ПОЛТАВЩИНИ

Попельнюх В.В., Кучер Ю.С.

Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г.Короленка

Середня залісненість України становить понад 15%, світу – 29%. Полтавщина належить до малолісистих та лісо-дефіцитних областей. Загальна площа лісового фонду, яка вкрита рослинністю, становить 244,3 тис. га (8,5% від загальної площі області). Майже 65% площ – штучні різновікові насадження хвойних монокультур, решта – ліси заплав по берегах